

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi çalışmalarının temel kaynaklar arasında şüphesiz yerli ve yabancı arşivler bulunmaktadır. Yabancı arşivlerden de bahsedilecek olmakla birlikte, daha çok ülkemizde araştırmacıların sıklıkla kullandıkları aşağıda isimleri zikredilen arşivler üzerinde durulacaktır.

1. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı Arşivi

1.1.Osmanlı Arşivi

1.2.Cumhuriyet Arşivi

2.Cumhurbaşkanlığı Arşivi

3.Genelkurmay ATASE Arşivi

4.TBMM Arşivi

5.Türk Tarih Kurumu Arşivi

6.Türk İnkılâp tarihi Enstitüsü Arşivi

6.Kızılay Arşivi

7.Bakanlık Arşivleri

7.1.Milli Savunma Bakanlığı Arşivi

7.2.Dışişleri Bakanlığı Arşivi

7.3....

8.Emekli Sandığı Arşivi

9.Osmanlı Bankası Arşivi

(Bkz. Semih Yalçın, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin Kaynakları, Berikan Yayınları Ankara 2010, s.35 vd.)

1.Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı

“Modern anlamda arşivcilik konusunda ilk ciddi teşebbüs, devrin maliye nazırı Safvetî Paşa'nın 1845'te Enderun'daki tarihî vesika ve defterleri bir tertip içine almaya çalışması ile görülür. Tam manasıyla modern arşivcilik ise, 1846'da Hazine-i Evrak Nezareti'nin kurulmasıyla başlar ve bugünkü Başbakanlık Devlet Arşivi'nin çekirdeğini teşkil eder. Aynı sene Bâb-ı Âlî'nin iç kısmında yüksekçe, rutubetsiz bir yer seçilerek ve özel olarak imal edilen tuğla ile mükemmel bir bina yapılır. Nezaretin başına Hazine-i Evrak Nazırı olarak sadaret

mektupçusu Es-Seyyîd Hasan Muhsin Efendi tayin olunur. Türkiye'de modern arşivciliğin mimarı bu zattır denilebilir.

Hasan Muhsin Efendi, emrindeki ekip ile kıymetli çalışmalar yaptı. Devletin mühim işlerine ait mahrem sayılacak, devletin sırlarını ifşa etmeyecek şekilde emin memurların tayin edilmesi gerektiği karara bağlandı. Arşive dâhil olacak vesikaların tertibi ve arşivin çalışma tarzını belirten arşivcilik talimatını hazırladı. Bunu 1849'da **Hazine-i Evrak Nizamnamesi** adı ile yayınlarak Türk arşivciliğini belli bir düzene soktu. Bu arşivde, her türlü anlaşmalar, padişah emirleri, iç ve dış meselelere ait yazışmalar, Divan-ı Hümayun defterleri (Bakanlar Kurulu Kararları), meclis takrirleri, mazbatalar, kanunlar ve benzeri devlet evrakı saklanıyordu. Nezaret, bir süre sonra Hazine-i Evrak Müdürlüğü unvanını almış ve Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar bu isimle devam etmiştir.

1922 senesinde İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti Kalem-i Mahsus Müdüriyetine bağlı, İstanbul'da Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği kuruldu. 1923'te Hazine-i Evrak Mümeyyizliğine çevrildi. 1927'de Hazine-i Evrak Müdür Muavinliği adı altında Başvekâlet müsteşarlığına bağlandı. 1933'ün Mayısında Teşkilat Kanunu gereğince, Ankara'daki Evrak Müdürlüğü ile İstanbul'daki Hazine-i Evrak Müdürlüğü, **Başvekâlet Evrak ve Hazine-i Evrak Müdürlüğü** adı altında birleştirildi. 1937'de Hazine-i Evrâk'ın adı Arşiv Dairesi Müdürlüğüne dönüştürüldü. 1943'te **Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü** kuruldu. 1976 yılında Başbakanlık Müsteşarlığına bağlı olarak **Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı** ihdas edildi. Bu dairenin görevi, 3473 sayılı Kanuna tabi kurum ve kuruluşlarda teşekkül eden, Millî Mücadele, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve Cumhuriyet dönemlerine ait arşiv malzemesini tespit etmek, arşiv disiplini esaslarına göre tanzim edip devletin ve ilim âleminin hizmetine sunmaktır.

1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilat Kanunu ile Cumhuriyet Arşivi, Osmanlı Arşivi ve Dokümantasyon Daire Başkanlıklarını kapsayan **Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü** kuruldu.

9 Temmuz 2018 tarih ve 703 Sayılı KHK ile Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kapatılmış, 16 Temmuz 2018 tarih ve 11 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile **Devlet Arşivleri Başkanlığı** kurulmuştur”.

1.1.Osmanlı Arşivi (BOA)

“Osmanlı Devleti'nden intikal eden en zengin ve değerli arşiv malzemesi, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Külliyesi'ndedir. Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilâtı kuruluşlarından olan Divân-ı Hümayûn, Bâb-ı Defterî ve Bâb-ı Âsafî (Bâb-ı Âli) ve bunların çeşitli daire ve kalemlerine ait sicil, defter ve vesikaları ihtiva eden Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Külliyesi, sahip bulunduğu arşiv malzemesinin hususiyeti itibariyle, bu dönem için devlet arşivi vasfını taşımaktadır.

Osmanlı Devleti'nde evrakın muhafaza edildiği "mahzen" olarak kullanılan ilk yer Yedikule'dir. Oradan Atmeydanı'na nakledilen arşivler, bilâhare Topkapı Sarayı'nda Hazine-i Âmire ve Enderûn-ı Hümayûn'a yerleştirilmiştir.

Devletin arşiv evrakının bulunduğu yerlerin farklı semtlerde olması ve resmî muamelelerin yürütülmesindeki güçlük sebebiyle, Sultan Abdülmecid'in 19 Zilkade 1262 (1846) tarihli irâdesi gereğince, modern bir arşiv binasının inşasına başlanılmış ve h. 1265/m. 1849 tarihinde ilk modern Hazine-i Evrak binası tamamlanmıştır.

İtalyan mimar Fossati'nin nezâretinde inşası bitirilen bu binaya yerleştirilecek evrakın tasnifi için de Meclis-i Muvakkat adıyla bir komisyon kurulmuş ve muhafaza edilecek evrakın ana depolarda ne şekilde bulundurulacağı tespit edilmiştir.

Hazine-i Evrak, Osmanlı Devleti'nin ilgâsından sonra ve Cumhuriyet'in ilânından önce, 1923 senesinde, mülgâ Sadâret evrakının ve eşyasının muhafazası için, Başvekâlet Kalem-i Mahsus Müdüriyeti'ne bağlı "Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği" adı ile yeniden teşkilâtlandırılmış, Osmanlı Devleti'nin son Hazine-i Evrak Müdürü olan Mahmud Nedim Bey mümeyyiz tâyin edilmiş ve mülga Şûrâ-yı Devlet Arşivi de, bu mümeyyizliğin idaresine verilmiştir.

1923 yılında, "Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği" adı ile Başvekâlet Kalem-i Mahsus Müdüriyeti'ne bağlanan arşiv teşkilâtı, 1927'de "Hazine-i Evrak Müdür Muavinliği" adı ile Başvekâlet Müsteşarlığına bağlanarak, bir bakıma müstakil bir daire hüviyetini kazanmıştır. 1929 yılında, Başvekâlet Muamelât Müdürlüğü'ne bağlanmış ise de, müsteşarlık makamı ile olan irtibatını korumuştur.

Daha sonra, Cumhuriyetin onuncu yılında, 20 Mayıs 1933 tarih ve 2187 sayılı Kanunla, Ankara'daki Evrak Müdürlüğü ile İstanbul'daki Hazine-i Evrak Müdür Muavinliği, "Başvekâlet Evrak ve Hazine-i Evrak Müdürlüğü" adı altında birleştirilmiştir. Aynı Kanuna göre, müdür muavini İstanbul'da Hazine-i Evrak'ın başında kalmıştır. 19 Nisan 1937 tarih ve 3154 sayılı Kanunla da Başvekâlet teşkilâtı içerisinde müsteşara bağlı, müstakil bir Arşiv Dairesi haline

getirilmiştir. 29 Haziran 1943 tarih ve 4443 sayılı Kanunla müsteşarlığa bağlı Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü statüsüne kavuşturulmuştur. Bilâhare 9 Mart 1954 tarih ve 6330 sayılı Başvekâlet Teşkilâtı Hakkında Kanun içerisinde yer almış, 27 Şubat 1982 tarih ve 8/4334 karar sayılı "Bakanlıkların Yeniden Düzenlenmesi ve Çalışma Esaslarının Yürürlüğe Konulması Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı" ile. Başbakanlık Teşkilâtı içerisinde Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı adını almıştır.

19 Ekim 1984 tarihinde yürürlüğe konulan 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilât Kanunu ile millî arşivlerimizin korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili her türlü görev Başbakanlığa verilmiş, bu görevi yürütmek üzere Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kurulmuş ve Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Genel Müdürlüğe bağlanmıştır.

9 Temmuz 2018 tarih ve 30473 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmış ve Başbakanlık merkez teşkilatı başkaca bir işleme gerek kalmaksızın kapatılmıştır. Böylece Başbakanlık merkez teşkilatı olan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kapatılmıştır.

16 Temmuz 2018 tarih ve 30480 sayılı Resmi Gazete'de 11 numaralı Devlet Arşivleri Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayımlanmış olup Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı kurulmuştur".

(<http://www.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Sayfa/9/ADA45D7B737CBC58F13C672C0AEC CA8E9F0DDB54A7AB8426349949A5FDEB9E15>-18.09.2019 tarihinde erişildi)

Aşağıda Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi'nden Bir şirket nizamnamesi örneği verilerek devamında günümüz harflerine çevrili eklenmiştir.

مقدمه

مواد شرطیه باینده

فرد در اینجا در
 در صورتی که این شرکت کلیه حقوق و منافع را در صورتیکه هر یک از طرفین
 در صورتی که این شرکت کلیه حقوق و منافع را در صورتیکه هر یک از طرفین
 در صورتی که این شرکت کلیه حقوق و منافع را در صورتیکه هر یک از طرفین
 در صورتی که این شرکت کلیه حقوق و منافع را در صورتیکه هر یک از طرفین
 در صورتی که این شرکت کلیه حقوق و منافع را در صورتیکه هر یک از طرفین
 در صورتی که این شرکت کلیه حقوق و منافع را در صورتیکه هر یک از طرفین

باین اولدقه احتیاطاً سرمایه اولدقده
 آنده حیات ایلمه مقصدی نسبت
 آنده حیات ایلمه مقصدی نسبت
 آنده حیات ایلمه مقصدی نسبت
 آنده حیات ایلمه مقصدی نسبت
 آنده حیات ایلمه مقصدی نسبت
 آنده حیات ایلمه مقصدی نسبت

مقدمه

شرکت تدبیر مدتی و قطع معامله باینده

مجلس اوله
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت

مجلس اوله
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت

مجلس اوله
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت
 در این وقت